

Lidija Globevnik

sob, 28.09.2013, 09:00

Večna povezanost z vodami

Potrebujemo strateški dokument za celovito, ekosistemsko usmerjeno ravnanje z vodo, nekakšno belo knjigo.

Pred tremi leti smo v septembrskem času v Sloveniji preživljali poplavni pekel, ponovil se je tudi lani. Verjetnost poplav v letošnji jeseni je spet velika. Kot da bi se jeseni na nas zival tisti dež, ki so ga kmetovalci težko čakali poleti. Lani smo doživljali meteorološko, hidrološko in kmetijsko sušo, letos predvsem kmetijsko sušo. Suše, take ali drugačne, so razglašene za izjemne že skoraj vsako drugo leto, če ne vsako. Izjemne poplave pred tremi leti so prizadele območja ob reki Vipavi in Soči, porečje Ljubljani, poplavljeni sta Krka in Sava. Leta 2012 je območje velikih jesenskih padavin iz Atlantika na celino potovalo zahodno od Sore in Save. V Železnikih se kalvarija iz leta 2007 k sreči ni ponovila. Je pa velike pretoke imela reka Drava, poplavljeni sta Mislinja in Meža. Zaradi prepoznega in prehitrega praznjenja sicer pretočnih akumulacijskih bazenov nad hidroenergetskimi pregradami so se pretoki v reki Dravi še dodatno dvignili. In če so kmetovalci novembra 2012 gladili razrito zemljo, so letos pobirali ostanke posušene koruze. Veliko informacij o dogodkih je dostopnih na različnih medijih, vsi opisi pa govorijo o katastrofi, velikih škodah in zaključujejo s stališčem, da »država spet ni naredila nič«.

Morda je modro, da se na koncu pokaže »na državo«. Od »nje« pričakujemo, da bo poplave preprečila, suše odpravila in poplačala izgube. Na dnevno politične oddaje se kot v zagovor vabi predstavnike državnih organov s pristojnostjo intervencij in reševanja, upravljanja voda in vodenjem kmetijske politike. Javno mnenje o delovanju civilne zaščite, ki rešuje, je dobro. Intervencije in reševanja ugodno obravnavajo tudi mediji. Zelo neugodno pa javno mnenje in mediji obravnavajo nosilce politike upravljanja voda. Odobravanje se čuti le, ko so aktivirana finančna sredstva za sanacije. In res, za odpravo posledic poplav na vodni infrastrukturi v letih 2007–2010 je bilo namenjenih 78 milijonov evrov, za leto 2012 pa 22 milijonov evrov. Od zadnjega iz Evrope 14 milijonov evrov. Prišteti moramo sredstva, namenjena za sanacije hidromelioracijskih sistemov, prometne infrastrukture in kmetijskih zemljišč. Skupaj več kot polovico ocenjene škode.

Ko vode upravljamo vsi oziroma nihče

Žal politika izrednega delovanja postaja redna. Kot zares redno in preventivno delovanje lahko štejemo le Arsovo napovedovanje verjetnosti poplavljanja in alarmiranja. Preventivno delovanje pri umeščanju objektov v prostor nam vsem povzroča težave.

Ko razmišljamo o sistemskih pristopih ukvarjanja s poplavami in sušami, dregnemo v miselno in duhovno področje našega odnosa do voda, njenega prostora ter prostora in okolja na sploh. Kljub dejstvu, da so poplave popolnoma naraven pojav, podpiramo gradnjo objektov za večanje poplavne varnosti naseljenih in tudi kmetijskih območij. Žal imamo s poglobljanjem, uravnavanjem in utrjevanjem strug velike stroške, manjšo ekološko kakovost voda in večjo nevarnost pojava poplav dolvodno. Več ko je objektov na vodah, večji so stroški vzdrževanja. Še bolj problematika poplav in suš postane nemogoča, ko jo obravnavamo s podeljevanjem vodnih pravic za rabo vode, pridobivanjem mnenj na predloge prostorskih načrtov, vodnih soglasij za gradbena dovoljenja ter z urejanjem vodotokov.

Ker smo z vodo večno povezani, jo upravljamo vsi oziroma nihče. Da jo upravljamo vsi, se je izkazalo letos spomladi, ko smo se tudi Slovenci kot državljani Evrope vključili v razpravo in opredeljevanje do predloga evropske direktive o podeljevanju koncesij. Vode upravljamo vsi tudi ko vanje spuščamo odplake, odmetavamo smeti, jo (tudi skrito) črpamo, ograjujemo, sekamo obrežja, poglobljamo jarke in nasipujemo. S tem vede ali nevede spreminjamo ekološke, biološke, kemijske in hidrološke lastnosti rek. Čeprav so taka početja sicer regulirana, v slovenski zavesti živi ideja, da je vode dovolj in da se škode tako ali tako krijejo iz javnih sredstev.

Vlada je potrdila veliko posameznih programov v zvezi z upravljanjem voda. Vsak dokument je izraz neke politike o vodah, tako evropske kot slovenske. In ker politike med seboj niso zares povezane, žal tudi dokumenti niso. Cilji nekaterih se izključujejo.

Programi vzdrževanja vodne infrastrukture in sanacij škod

Vsako leto so pripravljene programi vzdrževanja vodne infrastrukture ter skoraj vsako leto programi sanacij škod. Večletni so programi posodabljanja preskrbe z vodo ter zbiranja in čiščenja komunalnih odpadnih vod (kohezija). Načrt upravljanja voda, ki sicer uvaja sistematizacijo »objektov« in »ciljev« na področje upravljanja voda (vodna telesa kot območja upravljanja, dobro stanje voda do leta 2015), žal ni operativen. Številni cilji v tem dokumentu so nasprotni ciljem razvoja energetskega sektorja. Na ministrstvu za kmetijstvo se je, še preden je to prevzelo okolje, pripravilo nacionalne programe namakanja ter ribogojstva. V zadnjih letih tudi ocene, da je največ vode za namakanje na razpolago ob rekah in da nas lahko reši gradnja malih zadrževalnikov brez gradbenih dovoljenj. Z nobenim dokumentom pa ni uradno navedeno, da je, na primer, v reki Muri dovolj vode tudi za namakanje in kdo bo upravljavec zadrževalnikov za namakanje. Žal se je z izvajanjem programov namakanja in ribogojstva večkrat povzročilo tudi konfliktne situacije z vzdrževanjem vodne infrastrukture (npr. Vogršček – namakanje; Mola in Klivnik – ribištvo). Predlog območij pomembnega vpliva poplav, ki je bil sprejet spomladi, je podlaga za pripravo načrtov zmanjševanja poplavne ogroženosti po načelih Poplavne direktive. Velik pomen pripisuje negradbenim ukrepom (zmanjševanje ranljivosti). V konceptu »poplavne varnosti« se vodi tudi več postopkov državnih prostorskih načrtov za poplavno varnost. Z njimi se na vnaprej določenih površinah pripravlja projektna dokumentacija za gradnjo

vodnih zadrževalnikov in regulacij vodotokov. Ta koncept ne upošteva načel celovitosti, enakomernosti in subsidiarnosti, saj so dokumenti začeli nastajati, še preden se je Slovenija vključila v sistem evropske poplavne politike.

V Sloveniji nujno potrebujemo strateški dokument za celovito, ekosistemsko usmerjeno ravnanje z vodo, nekakšno belo knjigo. Posvojiti bi jo moral vsak državljan. Voda je naše največje skupno dobro. Izgubili jo bomo ali za dolgo uničili, če z njo ne bomo ravnali modro. Za to po mojem mnenju ni dovolj, da je politika upravljanja voda v pristojnosti le enega ministrstva in pod udarom v danem trenutku politično-finančno-gospodarsko močnih skupin ali posameznikov. Bolje bi bilo, da je v politiki o vodah več javnega interesa in da se le-ta pripravlja in vodi na vladni ravni, če ne celo na platformi civilnih gibanj po načelih družbenega soglasja. Predlagam, da se državljanji ravnamo po reku Pomislimo kaj lahko storimo mi za državo, in ne država za nas. Torej kaj lahko storimo mi za vode.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.

Dr. Lidija Globevnik je predsednica Društva vodarjev Slovenije

Najbolje bi bilo, da bi politiko upravljanja voda pripravila civilna gibanja po načelu družbenega soglasja.

Foto: Leon Vidic/Delo

<http://www.delo.si/mnenja/gostujoce-pero/vecna-povezanost-z-vodami.html>